

ความเป็นมาทางประวัติศาสตร์

การพิจารณาสภาพของปัญหาความขัดแย้งในราชอาณาจักรลาว อาจแบ่งได้ออกเป็น 2 ตอนด้วยกัน คือ ระยะเวลาตั้งแต่ลาวตกเป็นประเทศราชของฝรั่งเศสจนกระทั่งได้รับเอกราชกลับคืนมา (1889-1954) และเหตุการณ์ก่อนการประชุม ณ กรุงเจนีวา ในปี 1961 ส่วนตอนที่สองจะเป็นเรื่องของเหตุการณ์ปัจจุบัน คือระหว่างปี 1961-1971 ซึ่งจะได้อธิบายในบทต่อไป

การขยายอิทธิพลของฝรั่งเศส

นับตั้งแต่ความเสื่อมอำนาจของฝรั่งเศสในทวีปยุโรป ระยะเวลาศตวรรษที่ 18 และฝรั่งเศสได้เริ่มสูญเสียอาณานิคมของตนไปนั้น ทำให้หันมาสนใจดินแดนในแถบเอเชียซึ่งฝรั่งเศสได้เริ่มครอบครองดินแดนในแถบแหลมอินโดจีนโดยสนธิสัญญาอารักขา (Treaty of Protectorate)¹ ในปี 1884 ฝรั่งเศสจึงมีอำนาจในการแต่งตั้ง ผู้สำเร็จราชการ (Resident) เพื่อปกครองอันนัมและตังเกี๋ย โดยมีผู้สำเร็จราชการใหญ่ (Resident General) อยู่ที่กรุงเว้

---

¹ Arthur J. Dommen, Conflict in Laos. Revised Edition; (New York: Praeger Publishers, 1971), p.9

สำหรับราชอาณาจักรลาวในขณะนั้น มีฐานะเป็นประเทศราชของประเทศไทย
แต่กระทรวงการต่างประเทศของฝรั่งเศส ได้เรียกร้องให้มีการสำรวจดินแดนแถบเชียง-
ของและหลวงพระบาง ซึ่งในที่สุดประเทศไทยก็จำต้องมอบสิทธิให้ฝรั่งเศสจัดตั้ง—ผู้ช่วย
กงสุล (Vice Consul) ที่หลวงพระบางได้ เมื่อวันที่ 7 พฤษภาคม 1886²
แต่ฝรั่งเศสหาได้หยุดยั้งแค่นั้นไม่ ในที่สุดในเดือน ตุลาคม 1893 ประเทศไทยก็จำต้อง
เซ็นสัญญามอบดินแดนฝั่งซ้ายของแม่น้ำโขงให้ฝรั่งเศสโดยการบีบบังคับทางการ เมืองของฝรั่งเศส

ราชอาณาจักรลาวภายใต้การปกครองของฝรั่งเศส

ในปี 1889 ฝรั่งเศสได้ทำการสถาปนานคร เวียงจันทน์เป็นเมืองหลวงศูนย์กลาง
การบริหารของฝรั่งเศส โดยมี ข้าหลวงอาวุโส Senior Resident³ ทำการ
ปกครองทางอ้อมในเมืองหลวงพระบาง ส่วนเมืองอื่น ๆ นอกนั้นใช้การปกครองขึ้นตรงต่อ
ผู้สำเร็จราชการใหญ่ ต่อมาในปี 1899 ราชอาณาจักรลาวทั้งสองส่วนก็ได้ถูกรวมให้อยู่
ภายใต้การปกครองอันเดียวกัน โดยผู้สำเร็จราชการแห่งราชอาณาจักรลาว (Resident
Superieur) โดยศูนย์กลางการบริหารประเทศ ยังคงอยู่ที่นครเวียงจันทน์ แต่ที่
เมืองหลวงพระบางซึ่งเป็นที่พักของพระมหากษัตริย์แห่งราชอาณาจักรลาว ได้จัดการ
ปกครอง โดยมีคณะรัฐมนตรี 5 นาย คือ นายกรัฐมนตรี รัฐมนตรีว่าการมหาดไทยและ
ป้องกันราชอาณาจักร รัฐมนตรีว่าการยุติธรรม รัฐมนตรีว่าการคลังและศึกษาธิการ รัฐมนตรี-

² Loc. cit.,

³ Senior Resident ในปี 1904 ชื่อ George Mahe ซึ่งได้ให้คำ
แนะนำในการสถาปนาภคมนตรีองค์ต่อมาจากพระเจ้าสาคริน คือ พระเจ้าศรีสว่างวงศ์

ว่าการโยธาธิการและเศรษฐกิจ แต่ก็ได้มีอำนาจเด็ดขาดแต่อย่างใดไม่ เพราะพระราชกำหนดกฎหมายต่าง ๆ ก็ใช้ปกครองได้เฉพาะในเขตหลวงพระบางเท่านั้น⁴

จากที่กล่าวมานั้นจะเห็นได้ว่า ฝรั่งเศสไม่ได้เปิดโอกาสให้ชนชั้นปกครองของลาว เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารประเทศเลย จนกระทั่งเกิดสงครามโลกครั้งที่ 2 ขึ้น จึงทำให้เกิดความรู้สึกชาตินิยมเริ่มแพร่หลายขึ้นในกลุ่มชนชั้นสูงของราชอาณาจักรลาว และได้กลายมาเป็นการต่อต้านการปกครองของฝรั่งเศสในระยะต่อมา

สมัยสงครามโลกครั้งที่สอง

ความเสื่อมของฝรั่งเศสในราชอาณาจักรลาว และทั่วแหลมอินโดจีนเริ่มขึ้นเมื่อฝรั่งเศสพ่ายแพ้เยอรมันในปี 1940 ญี่ปุ่นได้เข้ามายึดครองดินแดนในแถบแหลมอินโดจีน แม้ว่าประธานาธิบดีรูสเวลต์ (Roosevelt) ได้พยายามจะให้กองกำลังญี่ปุ่นถอนตัวออกจากดินแดนแถบนี้ก็ตาม โดยเมื่อวันที่ 24 กรกฎาคม 1941 ได้แจ้งแก่เอกอัครราชทูตญี่ปุ่นประจำกรุงวอชิงตัน ดี.ซี.ว่า หากญี่ปุ่นจะยอมรับว่าอินโดจีนเป็น "เขตกลาง" (Centralized area) โดยไม่ใช้กำลังทางทหาร เข้ามารุกดินแดนแถบนี้แล้ว สหรัฐอเมริกาก็จะพยายามทุกวิถีทางที่จะทำให้ประเทศฝ่ายสัมพันธมิตร ปฏิบัติการเช่นเดียวกัน⁵ แต่ก็ไม่สามารถหยุดยั้งญี่ปุ่นได้ จนในที่สุดเมื่อวันที่ 9 มีนาคม 1945 ญี่ปุ่นก็สามารถเข้ายึดครองดินแดนอินโดจีนไว้ได้ทั้งหมด และได้ดำเนินวิธีการปกครองที่แตกต่างไปจากฝรั่งเศส คือ ปล่อยให้โอกาสชาว

⁴ Frank M. Lebar and Adrienne Suddard, Laos it's People it's Society it's Culture. (New Haven: Hraf Press, 1967), p.3

⁵ Department of State, Peace and War, United States Foreign Policy, 1931-1941. (Washington: Government Printing Office, 1943), p.125

พื้นเมืองมีส่วนร่วมในการร่วมปกครองประเทศโดยได้แต่งตั้งให้ เจ้าเพชรราช ซึ่งขณะนั้น
ดำรงตำแหน่งเป็นมหาอุปราชแห่งราชอาณาจักรลาว มาเป็นนายกรัฐมนตรี ซึ่งนับว่าเป็น
บุคคลที่มีความสำคัญเป็นอันดับสองรองลงมาจากพระเจ้าศรีสว่างวงศ์ แลได้ให้สัญญาแก่
ประชาชนลาวว่าจะให้อเอกราชอันสมบูรณ์เมื่อสงครามเสร็จสิ้นลง ⁶ รวมทั้งสนับสนุนให้
พระเจ้าศรีสว่างวงศ์ ประกาศเอกราชเพื่อให้หลุดพ้นจากอิทธิพลของฝรั่งเศสอย่างสิ้นเชิง
แต่ญี่ปุ่นก็มิได้มีโอกาที่จะแสดงบทบาทต่อไปในฐานะผู้ชนะสงคราม เพราะปรากฏว่าใน
เดือนสิงหาคม 1945 ญี่ปุ่นก็ต้องตกเป็นฝ่ายแพ้สงคราม แต่สิ่งที่ญี่ปุ่นได้ทิ้งไว้ให้ประชาชน
ลาว คือ ความรู้สึกชาตินิยมและความต้องการเอกราช ดังนั้นในวันที่ 15 กันยายน 1945
เจ้าเพชรราชในฐานะมหาอุปราช แห่งราชอาณาจักรลาว จึงได้จัดตั้งรัฐบาลอิสระขึ้น โดย
ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี มีพญาคำมว ห่าวกระต่าย โคนสะโสฤทธิ์ เจ้าสุวรรณหงษา
เจ้าสุภานุวงศ์ พลตรีภูมิ หน่อสวรรค์ และข้าราชการลาวอื่น ๆ รวมอยู่ในคณะรัฐบาล
ทั้งนี้ยังเป็นความเคลื่อนไหวในการประกาศเอกราชอันสมบูรณ์ของราชอาณาจักรลาว นอก
จากนั้นยังได้มีการจัดตั้งกองทัพแห่งชาติ เรียกเกณฑ์ทหารอาสาสมัคร โดยใช้อาวุธที่เหลือ
ตกค้างจากกองทัพญี่ปุ่น เพื่อวัตถุประสงค์ในการรักษาเอกราชของชาติไว้นั่นเอง ⁷

ทางฝ่ายฝรั่งเศสซึ่งถือว่าราชอาณาจักรลาวยังคงเป็นรัฐในอารักขาของตนอยู่
จึงหันกลับมาพิจารณาจับบังคับให้พระเจ้าศรีสว่างวงศ์ ปลดคณะรัฐบาลลาวอิสระ และให้
ราชอาณาจักรลาวกลับมาในฐานะเป็นรัฐในอารักขาของฝรั่งเศสดังเดิม ทั้งนี้ได้ก่อให้เกิด
ความไม่พอใจในหมู่ลาวอิสระซึ่งในที่สุดเมื่อ 12 ตุลาคม 1945 ได้ยึดอำนาจคืนมาและแต่งตั้งให้

⁶ ศรีพนม สิงห์ทอง และ ท่านอง ประชาธิกษ, สงครามยึดเอื้อในลาว
และเวียตนาม (พระนคร: โรงพิมพ์อักษรบริการ, 2507), หน้า 5

⁷
Ibid., p.17

พญาคำม้าว เป็นนายกรัฐมนตรีนุเคราะห์ โดยมีพระเจ้าศรีสว่างวงศ์ เป็นองค์ประมุขของราชอาณาจักรลาวตั้งเดิม เจ้าสุภานุวงศ์ซึ่งมีพรรคพวกเป็นพวกเวียคมีน⁸ ได้เดินทางมาถึงเวียงจันทน์ ในขณะที่รัฐบาลลาวอิสระได้เริ่มก่อตั้งขึ้น พญาคำม้าว ซึ่งกำลังต้องการขยายกำลังทางการเมืองของตน จึงได้แต่งตั้งให้เจ้าสุภานุวงศ์ดำรงตำแหน่ง ผู้บัญชาการทหาร

ลักษณะนี้ก็ประหนึ่งว่า มีผู้บริหารปกครองประเทศลาวสองชุด คือผู้สำเร็จราชการฝรั่งเศส และรัฐบาลลาวอิสระ ทางฝ่ายลาวอิสระได้ถือว่าสนธิสัญญาอารักขาของรัฐบาลเวียคมีนในการปกครองราชอาณาจักรลาวนั้น ไม่สามารถเป็นที่ยอมรับได้ เนื่องจากนโยบายดังกล่าวมิได้คำนึงถึงหลักมนุษยธรรมแต่อย่างใด นอกจากเป็นระบอบอาณานิคมของฝรั่งเศส ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลอังกฤษเท่านั้น 9 อย่างไม่รู้ก็ตามก่อง -----

⁸ ก่อนหน้านี้เจ้าสุภานุวงศ์ ได้เคยทำงานนายช่างวิศวกรโยธา อยู่ที่เมืองนาตรัง ในเวียคนาม

⁹ สำเนาจดหมายจากรัฐบาลลาวอิสระถึงผู้สำเร็จราชการนครเวียงจันทน์ เมื่อ 11 พฤศจิกายน 1945:-

You appear to ignore the facts of the situation in Indo-China, as well as the attitude of the government of the allies, among whom the government of France has no place. Your policies are supported only by the imperialistic British Government. You will run head-on into the determination of our people, whom your inhuman and hypocritical colonialism has sought to subjugate. All classes of people, in Indo-China are familiar with your colonial doctrines and your Protectorate, which is reality a thinly veiled form of colonization. Only the egoists, traitors to their race, in quest of your gold and false of honors, follow you. Your high promises will disappear like smoke as soon as you have strangled our brave resistance. Now we have decided to live by the immemorial values of our ancestors, values that half a century of French tyranny has suppressed.

(Quoted in Pierre Gentil, Romans du Mekong, Paris; Charles Lavang Elle, 1950, p. 32)

กำลังของฝรั่งเศสก็ยกหัวเมืองต่าง ๆ ของลาวคืนมาได้เรื่อย ๆ ทั้งนี้เพราะยังมีคนลาว บางกลุ่มที่ยังมีความเชื่อมั่นในสัญญาของฝรั่งเศสที่จะคืนเอกราชอันสมบูรณ์ให้เมื่อชนะสงครามแล้ว หัวหน้าของคนกลุ่มนี้ คือ เจ้าบุญอุ้ม ๗ จำปาศักดิ์¹⁰ ในที่สุดในวันที่ 24 เมษายน 1946 ฝรั่งเศสก็ยินยอมเวียงจันทน์ได้สำเร็จ พระเจ้าศรีสว่างวงศ์ ได้ทรง ลงพระนาม ซึ่งทำให้มีสภาพเป็นรัฐอิสระภายใต้สหภาพฝรั่งเศส เมื่อ 11 พฤษภาคม 1947 และได้เข้าถึงเงื่อนไขอีกเมื่อ 19 กรกฎาคม 1949 ในอนุสัญญา (General Convention)¹¹ ระหว่างสาธารณรัฐฝรั่งเศส และ ราชอาณาจักรลาว หลังจาก ที่กองทหารของเจ้าเพชรราชต้องหนีรนไปตามลำน้ำโขงมาจนเข้าเขตประเทศไทย และมา ตั้งรัฐบาลอิสระพลัดถิ่นขึ้นในกรุงเทพฯ ต่อมาในวันที่ 23 กันยายน 1946 ฝรั่งเศสก็ ยึดไค้บ้านห้วยทราย เป็นเมืองสุดท้าย

เมื่อฝรั่งเศสได้เข้ามาปกครองราชอาณาจักรลาวใหม่อีกครั้งหนึ่ง ก็ได้ประกาศ มอบเอกราชภายใต้สหภาพฝรั่งเศสให้แก่ลาว และได้แต่งตั้งให้เจ้าบุญอุ้ม ๗ จำปาศักดิ์ เป็นนายกรัฐมนตรี ได้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญเมื่อ 11 พฤษภาคม 1947 โดยมีพระมหากษัตริย์อยู่ใต้รัฐธรรมนูญ¹² คณะรัฐบาลได้ออกกฎหมายนิรโทษกรรม เพื่อชักชวนให้พวก ขบวนการกู้ชาติกลับคืนมาสู่ราชอาณาจักรลาว ถึงตอนนี้รัฐบาลไทยซึ่งได้ให้การรับรองรัฐบาล ของเจ้าบุญอุ้ม ๗ จำปาศักดิ์แล้วจึงจำต้องขอรับรองให้รัฐบาลลาวอิสระใช้ประเทศไทยเป็นที่ตั้ง รัฐบาลพลัดถิ่นอีกต่อไป เหตุการณ์ตอนนี้ถือ เป็นจุดเริ่มต้นของการแตกแยกกันในหมู่ผู้นำทางการ เมืองของลาว คือ

¹⁰ ศรีพนม สิงห์ทอง, เรื่องเดิม, หน้า 16

¹¹ Department of External Affairs, Australia, Laos, Select Documents on International Affairs No. 16, (Canberra: W.G. Murray, Government Printer, 1970), pp. 6-8

¹² โรงเรียนเสนาธิการทหารบก, ภูมิศาสตร์ทหารประเทศลาว, 2508 หน้า 31

เจ้าสุวรรณาและคณะ เห็นด้วยกับการกลับคืนสู่ราชอาณาจักรลาว เพื่อร่วมมือ
กับคณะรัฐบาลอย่างจริงจัง ในเดือนพฤษภาคม 1947¹³

เจ้าเพชรราชปฏิเศฐที่จะกลับคืนสู่ราชอาณาจักรลาวโดยขอลี้ภัยอยู่ในประเทศไทยคือ
ไป จนในที่สุดก็ถูกปลดออกจากตำแหน่งทุก ๆ ตำแหน่ง ในช่วงระยะเวลาระหว่าง ปีค.ศ.
1947-1957¹⁴

เจ้าสุภานุวงศ์ไม่ยอมให้ความร่วมมือกับรัฐบาลลาว และไม่ยอมหยุดยั้งการต่อสู้
ไต่เน่ากำลังของตนเข้าสู่แขวงพงสาดีและซาเหื้อ ได้พยายามสร้างความนิยมในหมู่ชาวเขา
เผ่าต่าง ๆ เพื่อให้ร่วมมือกับฝ่ายตน โดยได้รับความช่วยเหลือในด้านการอาวุธและครุฑ
ฝึกจากเวียดนามและจีนคอมมิวนิสต์ ใช้วิธีการแบบกองโจรต่อต้านกำลังทหารของฝ่ายรัฐ-
บาลและฝรั่งเศส จนในเดือนธันวาคม 1950 กองกำลังของเจ้าสุภานุวงศ์ซึ่งได้ประกาศ
ตัวเองผ่านวิทยุสถานอยู่ในฐานะขบวนการปะเทดลาว ได้เข้าโจมตีและยึดได้ เชียงขวาง
ทุ่งไหหิน เซโคิน อันเป็นปราการที่สำคัญของฝรั่งเศสไว้ได้¹⁵ ขณะเดียวกันปรากฏการที่
สำคัญอีกแห่งหนึ่งของฝรั่งเศสในอินโดจีน คือ ป้อมเดียนเบียนฟู ก็ตกอยู่ภายในที่ล้อมของ
เวียดนาม ภายใต้อำนาจของโฮจิมินห์ และในที่สุดฝรั่งเศสก็ต้องพ่ายแพ้อย่างยับเยิน ดังนั้น
หลังจากที่ได้ต่อสู้มาถึงกว่า 7 ปีแล้ว รัฐบาลฝรั่งเศสก็ประสบกับปัญหาความต้องการของ
ประชาชนในประเทศที่ต้องการให้ยุติการสู้รบดังกล่าว ดังนั้นจึงได้พยายามชักชวนมหาประเทศ

004586

¹³ Dommen, op. cit., p. 28

¹⁴ เจ้าเพชรราชดิ้นพระชนม์ในอีก 2 ปีต่อมา คือในปี 1959

¹⁵ สุรพล จุลละพราหมณ์, พันตำรวจเอก, ศึกสามเจ้าลาว, (พระนคร
โรงพิมพ์ไทยสัมพันธ์, พ.ศ. 2505), หน้า 372

อื่น ๆ ให้เข้ามามีบทบาทในการระงับการสู้รบในอินโดจีน ในที่สุดมหาอำนาจ คือ อังกฤษ สหรัฐอเมริกา สหภาพโซเวียต และฝรั่งเศส จึงตกลงกันเมื่อ 18 กุมภาพันธ์ 1954 ว่า จะจัดให้มีการประชุมเพื่อพิจารณาปัญหาอินโดจีน ๓ นครเจนีวา สหรัฐอเมริกาแม้จะไม่เต็มใจจะเข้าร่วมในการประชุมครั้งนี้ก็จำต้องผ่อนผันให้ฝรั่งเศสหาทางระงับกรณีอินโดจีนโดยวิธีสันติวิธี จะเห็นได้จากข้อแถลงของนายคิลเลส ซึ่งกล่าวว่า การจะสร้างสันติภาพในอินโดจีนได้ก็จะต้องสร้างความมั่นคงร่วมกันในเอเชียอาคเนย์¹⁶

ความพยายามที่จะแก้ไขความขัดแย้ง ครั้งที่ 1

ในการประชุมระหว่างชาติเพื่อแก้ไขความขัดแย้ง ครั้งที่ 1 นี้ ได้เริ่มเปิดประชุมเมื่อ 8 พฤษภาคม 1954 โดยมีผู้แทนเข้าร่วมประชุมจาก 9 ประเทศ คือ ฝรั่งเศส อังกฤษ สหภาพโซเวียต สหรัฐอเมริกา จีนคอมมิวนิสต์ กัมพูชา เวียดนามใต้และเหนือ

ข้อเสนอของฝรั่งเศสก่อนจะได้มีการทำสัตตยัญญูการรุกรานในราชอาณาจักรลาว ที่ได้ผ่านการรับรองเมื่อ 19 มิถุนายน 1954 คือ

ผู้แทนของกองบัญชาการทั้งสองฝ่ายจะต้องได้พบปะกันที่นครเจนีวา เพื่อศึกษาถึงปัญหาในการยุติการใช้กำลังในราชอาณาจักรลาว และเพื่อให้มีการถอนกองกำลังของต่างประเทศ นอกจากนั้นก็จะต้องร่วมกันพิจารณาข้อเสนอของประเทศต่าง ๆ ที่เข้าร่วมในการประชุม และให้รับรายงานผลการพิจารณาต่อที่ประชุมโดยด่วน¹⁷

¹⁶ จรูญพันธุ์ อิศรางกูรฯ "การประชุมพิจารณาปัญหาอินโดจีน ๓ นครเจนีวา" สารธรรม ฉบับที่ระลึก 10 กุมภาพันธ์ 2498 (พระนคร : โรงพิมพ์พระจันทร์, 2498), หน้า 111-112

¹⁷ Department of External Affairs, op. cit., p. 21

ดังนั้น จึงได้มีการลงนามในข้อตกลงเกี่ยวกับปัญหาอินโดจีน เมื่อวันที่ 21 กรกฎาคม 1954¹⁸ โดยส่วนใหญ่แล้วได้พูดถึงเรื่องสันติภาพในเวียดนาม ซึ่งนอกจากจะเป็นความตกลงทางด้านการกำหนดเขตแล้ว ยังมีความตกลงทางด้านการเมืองซึ่งกำหนดว่า เส้นแบ่งเขตชั่วคราวที่กำหนดไว้ใกล้เส้นขนานที่ 17 ตามความตกลงหยุดรบนั้น มิได้หมายความว่า เป็นพรมแดนกันอาณาเขตระหว่างเวียดนามกับเวียดนามแต่อย่างใด การระงับปัญหาทางการเมืองของเวียดนามก็คือ การเคารพต่อเอกราช เอกภาพ และบูรณภาพแห่งอาณาเขต จะกระทำได้โดยการเลือกตั้งทั่วไป ในเดือนกรกฎาคม 1956 โดยให้อยู่ในความควบคุมของคณะกรรมการควบคุมระหว่างประเทศ ส่วนประชาชนจะเลือกอยู่ในเขตใดก็ได้โดยสิทธิอันชอบธรรม

อย่างไรก็ตาม ที่จะไดกล่าวถึงต่อไป คือ ส่วนที่เป็นข้อตกลงหยุดยิงในราชอาณาจักรลาว ซึ่งถือเป็นการยอมรับว่า ขบวนการปะเทดลาวมีอิทธิพลปฏิบัติการอยู่ในราชอาณาจักรลาว¹⁹ โดยในมาตรา 14 ได้กำหนดให้กำลังรบของขบวนการปะเทดลาวเคลื่อนย้ายไปอยู่ที่แขวงพงสาดีและซาเหื้อ จนกว่าจะมีการเลือกตั้งทั่วไปขึ้นในปี 1955 อย่างไรก็ตามแม้ว่าตามข้อ

---

¹⁸ สุรพล จุลละพราหมณ์, เรื่องเดิม., หน้า 48-50 โปรตุฎฎฎฎฎฎฎฎฎ ก. รายละเอียดของข้อตกลงดังกล่าว

¹⁹ เอกสารทั้งหมดในการประชุมเจนีวา ปี 1954 มี 9 ฉบับ คือ

1. ความตกลงหยุดยิงในเวียดนาม
2. ความตกลงหยุดยิงในลาว
3. ความตกลงหยุดยิงในกัมพูชา
4. แถลงการณ์ของรัฐบาลลาวเกี่ยวกับการเลือกตั้ง
5. แถลงการณ์ของรัฐบาลกัมพูชาเกี่ยวกับการเลือกตั้ง
6. แถลงการณ์ของรัฐบาลลาวเกี่ยวกับสภาพทางทหารของประเทศ
7. แถลงการณ์ของรัฐบาลกัมพูชาเกี่ยวกับสภาพทางทหารของประเทศ
8. แถลงการณ์ของรัฐบาลฝรั่งเศสเกี่ยวกับการถอนทหารออกจากอินโดจีน
9. คำแถลงสุดท้ายของที่ประชุมเกี่ยวกับสันติภาพในอินโดจีน

ตกลงนี้จะได้อำนาจให้รัฐบาลแห่งราชอาณาจักรลาวทำหน้าที่บริหารแขวงต่าง ๆ ทั้งหมด แต่ฝ่ายขบวนการปะเทดลาวก็ยังคงต่อต้านการดำเนินงานของคณะรัฐบาลอยู่ตลอดเวลา และมีการกระทำที่รุนแรงขึ้นเรื่อย ๆ จนในที่สุดผู้แทนจาก คานากา อินเตีย และโปแลนด์ ซึ่ง เป็นคณะกรรมการควบคุมระหว่างประเทศตั้งขึ้นตามข้อตกลงเจนีวา 1954 ได้เสนอให้มีการพบปะกันระหว่างฝ่ายรัฐบาลแห่งชาติ กับฝ่ายขบวนการปะเทดลาว เพื่อเจรจากันเรื่อง การปกครองแขวงพงสาดิและซำเหนือ การเลือกตั้งทั่วไป รวมทั้งการรวมกำลังของฝ่าย ขบวนการปะเทดลาวกับกองทัพของฝ่ายรัฐบาลขึ้นเป็นกองทัพแห่งชาติ²⁰

นับตั้งแต่วันที่ 1 สิงหาคม 1956 เจ้าสุวรณภุมาก็เริ่มแสวงหาทางทำความเข้าใจกับเจ้าสุภานุวงศ์ เพื่อแก้ไขปัญหาคัดแย้งต่าง ๆ โดยในวันที่ 2 พฤศจิกายน 1957 เจ้าสุวรณภุม่าและเจ้าสุภานุวงศ์ได้ร่วมกันลงนามในข้อตกลง ซึ่งมีสาระสำคัญดังต่อไปนี้ คือ

การจัดตั้งรัฐบาลแห่งชาติชุดใหม่จะต้องให้ผู้แทนของขบวนการปะเทดลาว เข้ามามีส่วนร่วมด้วย และขบวนการปะเทดลาวตกลงจะถอนอำนาจของตนในดินแดนทางเหนือทั้ง 2 เมือง ในวันที่ได้มีการจัดตั้งรัฐบาลชุดดังกล่าว

- จะต้องมีกองกำลังของต่างชาติ และฐานทัพของต่างชาติในดินแดนของ ราชอาณาจักรลาว
- กองกำลังสันติของขบวนการปะเทดลาวจะได้รับการรวมเป็นกองกำลังแห่งชาติ ส่วนที่เหลือจะให้เป็นที่หาร กองหนุน
- กองกำลังฝ่ายขบวนการปะเทดลาวทุกส่วนยอมอยู่ภายใต้คณะรัฐบาลแห่งชาติ

²⁰ Lebar and Suddard, op. cit., p. 22

เพื่อทดแทนขบวนการปะเทดลาว จึงได้มีการจัดตั้งพรรค "แนวลาวยุติธรรม"²¹ ขึ้นที่นครเวียงจันทน์ จนในที่สุดเมื่อ 12 พฤศจิกายน 1957 ฝ่ายรัฐบาล และฝ่ายขบวนการปะเทดลาวก็ตกลงกันได้ โดยจะร่วมกันจัดตั้งรัฐบาลผสมขึ้น โดยประกอบจากผู้แทนของทุกฝ่ายในราชอาณาจักรลาว รวมแขวงพาสาดและจำหนือมาร่วมอยู่ในการปกครองของรัฐบาลแห่งชาติ และให้พรรคแนวลาวยุติธรรม²² นำกำลังทหารของตน (กองกำลังของขบวนการปะเทดลาว) จำนวน 1,500 คน เข้ามาร่วมเป็นกองทัพแห่งชาติ ส่วนที่เหลือก็ให้เป็นทหารกองหนุนไป รัฐบาลผสมนี้ได้จัดตั้งขึ้นสำเร็จ เมื่อ 4 พฤษภาคม 1958 โดยมีพรรคแนวลาวยุติธรรมเป็นพรรคฝ่ายค้าน และเจ้าสุวรรณหงษ์ได้เป็นนายกรัฐมนตรี²³

ความล้มเหลวของข้อตกลงหยุดยิง

เมื่อพิจารณาจากประมวลเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในราชอาณาจักรลาวในระยะหลังจากที่มีข้อตกลงหยุดยิงแล้ว จะพบว่ามีสาเหตุ 2 ประการ ที่ทำให้ข้อตกลงดังกล่าวถูกละเมิด คือ

²¹Sisouk Na Champasak, Storm over Laos. (New York: Freberick A. Praeger, 1961), pp. 58-59

²² ขบวนการปะเทดลาวสลายตัวไปกลายเป็นพรรคการเมือง ซึ่งพรรคแนวลาวยุติธรรม เข้าร่วมในคณะรัฐบาลผสม แต่ต่อมาก็ได้สถาปนาตัวขึ้นอีกในปี 1960 ที่ค่ายโพธิ์สามต้น

²³ สุรพล จุลละพราหมณ์, เรื่องเดิม, หน้า 65 - 68

1. ความขัดแย้งในกลุ่มผู้นำทางการเมือง

สาเหตุประการสำคัญของความล้มเหลวเกิดขึ้นจากความขัดแย้งในกลุ่มผู้นำทางการเมืองภายในราชอาณาจักรลาวเอง หลังจากที่ได้มีการตกลงหยุดยิงเพียง 7 สัปดาห์ ก็เกิดเหตุการณ์ที่ทำให้ความพยายามในอันที่จะรวมการปกครองในลาวต้องสลายตัวไป เนื่องจากการโจมตีกันทางหนังสือพิมพ์²⁴ เรื่องการทุจริตในวงราชการ ความไม่เอาใจใส่ต่อประชาชนในท้องถิ่นที่อยู่ในแถบห่างไกล รวมทั้งความผิดพลาดในการจัดสรรความช่วยเหลือที่ได้รับจากต่างประเทศ²⁵ จนทำให้เจ้าสุภานุวงศ์ ถอนตัวออกจากคณะรัฐบาลผสม ดังนั้นแทบจะกล่าวได้ว่าราชอาณาจักรลาวไม่ได้จัดตั้งรัฐบาลผสมขึ้นบริหารประเทศตามที่ใดตกลงกันไว้เลย

ต่อจากนั้นท้าวบุญ ชนะนิกร ผู้นำของนักการเมืองฝ่ายขวาที่นิยมตะวันตกก็ได้จัดตั้งคณะกรรมการป้องกันผลประโยชน์แห่งชาติ (Committee for The Defence of National Interest) และเข้าบริหารประเทศแทนคณะรัฐบาลผสม โดยมีท้าวบุญ ชนะนิกร เป็นนายกรัฐมนตรี ได้ประกาศปลดสมาชิกพรรคแนวลาวยุติออกจากตำแหน่งในคณะรัฐบาล ซึ่งทำให้รัฐบาลชุดใหม่เป็นรัฐบาลที่นิยมตะวันตกอย่างเต็มที่ ดังนั้นจึงเป็นสาเหตุที่ทำให้เจ้าสุภานุวงศ์กล่าวหาว่ารัฐบาลชุดของ ท้าวบุญ ชนะนิกร เป็นฝ่ายละเมิดสัญญากรุงเจนีวาปี 1954 ถือเป็นการกระทำอันเป็นการบ่อนทำลายผู้นำของขบวนการปะเทดลาว และได้ ปลดปล่อยให้สหรัฐอเมริกา เข้ามามีส่วนแทรกแซงในกิจการภายในราชอาณาจักรลาว ซึ่งถือเป็นการทำลายฐานะทางเศรษฐกิจของชาติ และคุกคามต่อสันติภาพของดินแดนในภูมิภาคนี้

²⁴ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในหนังสือพิมพ์ของพรรคแนวลาวยุติ ชื่อ "ลาวรักชาติ" ซึ่งในที่สุดก็ถูกสั่งปิดไปเมื่อ 16 พฤษภาคม 1959

²⁵ คุหน่า เงินช่วยเหลือจากสหรัฐอเมริกา

ดังนั้นในตอนนั้นฝ่ายขบวนการประเทศลาวจึงถูกกันออกจากการบริหารประเทศอย่าง
สิ้นเชิง และไต่ถามการจลาจลขึ้นในแขวงพงสาดีและซาเทื่อในเดือนเมษายน 1959 โดย
การสนับสนุนของเวียคนามเหนือ²⁶ ทั้งทางบ้านอาวุธยุทโธปกรณ์และกองกำลัง จาก
เหตุการณ์นี้ทำให้ฝ่ายรัฐบาลคัดค้านใจใช้กำลังตอบโต้การกระทำของฝ่ายขบวนการประเทศลาว
ด้วยการจับกุมเจ้าสุภานุวงศ์และคณะ ที่ยังอยู่ในนครเวียงจันทน์ และส่งไปขังไว้ที่ค่ายโพนเค็ง
ต่อมาเมื่อวันที่ 17 พฤษภาคม 1959 เจ้าสุภานุวงศ์ ก็ขอให้กองกำลังของฝ่ายขบวนการ
ประเทศลาวยอมจำนนต่อฝ่ายรัฐบาล แต่มีผู้ยอมทำตามไม่ถึงครั้งหนึ่ง กองกำลังส่วนที่เหลือ
ของขบวนการประเทศลาวได้อพยพออกจากค่ายที่ทุ่งไหหิน เมื่อ 18 พฤษภาคม 1959
ไปรวมกันอยู่ที่ใกล้พรมแดนเวียคนามเหนือ ดังนั้นในวันที่ 25 พฤษภาคม 1959 ทางฝ่าย
รัฐบาลลาวก็ประกาศใช้กำลังทหารปราบปรามการจลาจลของฝ่ายขบวนการประเทศลาว²⁷
นอกจากนั้น ท้าวผุย ชนะนิกร ยังได้ยื่นคำร้องเรียนไปยังคณะมนตรีความมั่นคงของสหประ-
ชาชาติ เกี่ยวกับกองกำลังปฏิบัติการของเวียคนามเหนือบนดินแดนแห่งราชอาณาจักรลาว โดย
เฉพาะอย่างยิ่งในแขวงซาเทื่อ ซึ่งคณะมนตรีความมั่นคงได้พิจารณาส่งคณะกรรมการย่อยไป
ยังซาเทื่อ และสรุปว่า มีหลักฐานว่ากองกำลังที่ปฏิบัติการอยู่ในเขตดังกล่าว ได้รับความ
ช่วยเหลือสนับสนุนจากเวียคนามเหนือ ทั้งในด้านการอาวุธยุทโธปกรณ์และกำลังคน²⁸ และในระหว่าง
เหตุการณ์ยุ่งยากนี้เอง พระเจ้าศรีสว่างวงศ์ ก็สวรรคต เจ้าชายสว่างวัฒนาได้ขึ้นครองราชย์
ต่อมา

²⁶ Lebar, op. cit., p.24

²⁷ Hugh Toye, Laos; Buffer State of Battle Ground.
(London: Oxford University Press, 1968), pp. 125-126

²⁸ Report of the Security Council Sub-Committee
under Resolution of 7 September 1959, (United Nations Security
Council S/4236, November 5, 1959), p. 31

ต่อมาเมื่อวันที่ 25 ธันวาคม 1959 คณะรัฐบาลของท้าวบุญ ชนะนิกร ได้
ขอลาออกจากตำแหน่ง เนื่องจากเห็นว่าคณะรัฐบาลของตนไม่สามารถสร้างความสงบภายใน
ในประเทศได้ จึงเป็นโอกาสให้ พลตรีสุนทร ปฐมวงศ์ เข้าทำการรัฐประหาร และได้
เข้าเฝ้าพระเจ้าสว่างวัฒนา เพื่อถวายอำนาจจัดตั้งรัฐบาลชั่วคราวจนกว่าจะมีการเลือกตั้ง
ใหม่ คณะรัฐบาลชุดรัฐประหารนี้มีพลจัตวาอุประสิทธิ์ อภัย เป็นนายกรัฐมนตรี ต่อมา
เมื่อวันที่ 23 เมษายน 1960 จึงได้มีการเลือกตั้งทั่วประเทศขึ้น ผลปรากฏว่า ฝ่าย
รัฐบาลเป็นฝ่ายได้เสียงข้างมากในสภา คือ 47 ที่นั่งจากจำนวน 59 ที่นั่ง สภาผู้แทน
ราษฎรได้เข้าประชุม เมื่อ 27 พฤษภาคม 1960 เจ้าสมสนิท ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่ง
นายกรัฐมนตรี โดยได้รับความไว้วางใจจากรัฐสภา เมื่อ 6 มิถุนายน 1960²⁹

แต่ปรากฏว่าเมื่อ 23 พฤษภาคม 1960 เจ้าสุภานุวงศ์ พร้อมด้วยพรรคพวก
15 คน เช่น พญาภูมิ วงศ์วิจิตร, ท้าวหนูฮัก พรหมสุวรรณ, ท้าวพูน ศรีประเสริฐ
 ฯลฯ ได้หลบหนีไปจากที่คุมขัง ไปอยู่ในเขตยึดครองของฝ่ายขบวนการปะเทดลาว พร้อมกับ
ประกาศจัดตั้งรัฐบาลของขบวนการปะเทดลาวขึ้น³⁰ โดยได้รับความช่วยเหลือจากเวียค-
นามเหนือ และจีนคอมมิวนิสต์

จากการแตกแยกทางการเมืองครั้งนี้ ทำให้เกิดความไม่สงบในหมู่ทหารและพลเรือน
ดังนั้น เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหานี้ ร.อ.กองแล วีระสาน ผู้บังคับกองทัพบกทหารราบอากาศ
ที่ 2 ได้นำกำลังทหารประมาณ 800 คน เข้ายึดอำนาจจากรัฐบาลเจ้าสมสนิท เมื่อ
วันที่ 9 สิงหาคม 1960 และได้แถลงการณ์ถึงวัตถุประสงค์ในการปฏิวัติครั้งนี้ว่า

²⁹ สุรพล จุลละพราหมณ์, เรื่องเดิม, หน้า 140 - 158

³⁰ Toye, op. cit., p. 136

... คณะทหารมีจุดประสงค์ที่จะรักษาประเทศชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์
รัฐธรรมนูญ ... ให้ความอารักขาและยุติธรรมแก่ประชาชนให้ตั้งอยู่ในความสงบ และ
ปฏิบัติตามกฎหมายของบ้านเมือง ... สละภารกิจภายในรัฐสภา การฉ้อราษฎร์บัง-
หลวง และการปกครองให้รักภักดียิ่งขึ้น ในด้านการทหาร คณะทหารจะสละสามมีให้มี
การแทรกแซงของต่างประเทศ จะขับไล่ฐานทัพของต่างประเทศออกจากราชอาณาจักร-
ลาว ในด้านการต่างประเทศ คณะปฏิวัติจะนับถือกฎบัตรสหประชาชาติ และตั้งตัวเป็น
กลาง ... จะพยายามเป็นมิตรกับประเทศเพื่อนบ้านที่เป็นมิตรกับราชอาณาจักรลาวทุก
ประเทศ³¹ ...

พลตรีทองแดง³² แถลงถึงสาเหตุของการรัฐประหารว่า...ระหว่างระยะเวลาที่
ข้าพเจ้ารับราชการอยู่ คณะรัฐบาลแห่งราชอาณาจักรลาวทุกชุดก็พูดถึงแต่ชาติกษัตริย์
อาณาจักร ซึ่งพร้อมที่เข้ามาก่อความวุ่นวายภายในประเทศได้ทุกขณะ แต่ทั้งข้าพเจ้า
และเพื่อน ๆ ที่ทำงานอยู่ด้วยกัน ก็หาได้เคยประสบกับชาติกษัตริย์กษัตริย์ไม่ เราได้พบเห็น
แต่การฆ่าฟันกันอย่างไม่เห็นเหตุผลระหว่างชาวลาวยุคด้วยกันเอง ข้าพเจ้าจำได้ว่ารัฐบาลแห่ง
ราชอาณาจักรได้แสดงเจตจำนงที่จะใช้นโยบายเป็นกลาง แต่ก็ไม่เคยทำคั้งที่ว่าเลย ข้าพเจ้า
และเพื่อน ๆ ตัดสินใจว่าจะยอมอุทิศทุกอย่างแม้แต่ชีวิตของเรา เพื่อจะคงสันติภาพ
และความเป็นกลางมาสู่ประเทศของเรา³³ ...

31 สุรพล จุลละพราหมณ์, เรื่องเดิม, หน้า 167

32 ร.อ.ทองแดง ได้ทำการสถาปนาตนเองให้มียศสูงขึ้นหลังจากทำการปฏิวัติ

แล้ว

33 Dommen, op. cit., p. 145

ทางฝ่ายเจ้าสมสนิทและคณะรัฐมนตรี ซึ่งได้เดินทางไปช่วยงานพระราชพิธีพระบรมศพของพระเจ้าศรีสว่างวงศ์ ได้ออกแถลงการณ์ผ่านสถานเอกอัครราชทูตลาวตอบโต้การปฏิวัติของพลตรีกองแดง รวมทั้งเพื่อแถลงถึงเหตุผลในการที่ถูกยึดอำนาจว่า เป็นเพราะการไปร่วมงานพระบรมศพเป็นทางให้นายพลกองแดงฉวยโอกาสทำการยึดอำนาจโดยพลการ คณะรัฐบาลของเจ้าสมสนิทไม่ยอมรับการกระทำของนายพลกองแดงกับพวก ซึ่งรัฐบาลของเจ้าสมสนิทจะได้อำนาจการปกครองไป เจ้าสมสนิทได้แต่งตั้งให้นายพลจัตวา-อ้วน ราชิกุล ผู้บัญชาการทหาร ไปตั้งเหตุการณ์ที่เวียงจันทน์ และคณะปฏิวัติได้ส่งร้อยตรี-สิงห์ เป็นทูตพิเศษไปติดต่อกับรัฐบาลที่หลวงพระบาง เมื่อร้อยตรีสิงห์ กลับมาถึงนครเวียงจันทน์ ทางฝ่ายคณะปฏิวัติได้ประกาศขอเปลี่ยนแปลงคำว่าปฏิวัติ เป็นรัฐประหาร โดยอ้างว่าเป็นความผิดพลาดของการแถลงข่าว การกระทำของคนและพวกมิได้มีวัตถุประสงค์ที่จะเปลี่ยนแปลงระบบการปกครอง โดยยังมีนับถือองค์ประมุขและรัฐธรรมนูญของราชอาณาจักรลาวอยู่³⁴ คณะรัฐประหารได้แจ้งให้รัฐบาลที่หลวงพระบางทราบว่า ไม่ต้องการจะล้มสภา แต่ต้องการให้รัฐบาลเจ้าสมสนิทลาออก แล้วจัดตั้งรัฐบาลขึ้นใหม่ เพื่อบริหารงานของประเทศชาติตามวัตถุประสงค์ของคณะรัฐประหาร

ต่อมาเมื่อ 11 สิงหาคม 1960 พลจัตวาอ้วน ราชิกุล ก็ได้เชิญทุกฝ่ายให้มาร่วมประชุมกันทั้งคณะรัฐประหาร นายทหารชั้นผู้ใหญ่ ผู้แทนราษฎร ซึ่งผลการประชุมเป็นที่ตกลงกันว่า ทุกฝ่ายจะต้องร่วมกันลงนามในหนังสือสัญญา เพื่อรับนิคมชอบการบูรณจากทั้งภายในและภายนอกประเทศ ส่วนหน้าที่ของคณะรัฐประหารในฐานะเสนาธิการกองทัพก็คือ การดูแลคำสั่งออกและเข้าประจำค่ายตามจุดต่าง ๆ 4 แห่ง คือ ค่ายจินายไม้ ค่ายโพนอง สนามบินและคลังน้ำมัน คลังกระสุน

³⁴ กรมประชาสัมพันธ์, สถานการณ์ในประเทศลาว (พ.ศ.2505)

หลังจากนั้นพลจัตวาอ้วน ราชิกุล จึงเดินทางกลับไปหลวงพระบาง และมี การพิจารณาข้อตกลงดังกล่าวอีกครั้งหนึ่ง ระหว่างรัฐมนตรีต่าง ๆ ที่หลวงพระบาง แต่ที่ ประชุมคณะรัฐมนตรีของเจ้าสมสันทิ ทกลงให้ยืนยันตามข้อเสนอของคณะนายทหารชั้นผู้ใหญ่ และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร คือ

ให้กองทัพทหารราบอากาศที่ 2 กลับไปประจำค่ายตามเดิม หรือให้ไปอยู่ ที่ค่ายโพนเค็ง แห่งใดแห่งหนึ่งเพียงแห่งเดียว และให้มอบการบังคับบัญชาคืนให้แก่ผู้บัญชา การทหารแห่งชาติ และให้ทุก ๆ ค่ายถืออาวุธรักษาการดังเดิม รวมทั้งให้เชิญคณะรัฐบาล กลับคืนเวียงจันทน์ เพื่อให้รัฐบาลจะได้เสนอต่อสภาว่าจะปฏิบัติตามแนววัตถุประสงค์ของคณะ รัฐประหาร หรือจะลาออกจากรัฐสภาตามรัฐธรรมนูญ ซึ่งรัฐสภาจะเป็นผู้กราบบังคมทูลต่อ สมเด็จพระเจ้ามหาชีวิต ให้แต่งตั้งนายกรัฐมนตรีใหม่ เมื่อได้ทรงแต่งตั้งผู้ใดแล้วก็ให้จัดตั้งคณะ รัฐบาลขึ้น ขอความไว้วางใจจากรัฐสภา และให้รัฐสภานี้มีหน้าที่ควบคุมรัฐบาลให้ปฏิบัติตาม แนวทางที่คณะรัฐประหารได้กำหนดไว้ โดยรัฐสภาจะร่างกฎหมายเสนอต่อพระมหากษัตริย์ เพื่อสับล้างการแก้ไขนาคทมาทการกระทำของคณะทหาร กองพันทหารราบอากาศที่ 2 และผู้ร่วมมือ 35

หลังจากที่คณะปฏิวัติได้รับทราบวา รัฐบาลของเจ้าสมสันทิไม่ยอมปฏิบัติตามข้อ ทกลง เมื่อวันที่ 11 สิงหาคม 1960 จึงได้เรียกร้องให้รัฐสภาลงมติปลดเจ้าสมสันทิ และคณะรัฐมนตรีออกจากตำแหน่งในที่สุดเมื่อวันที่ 13 สิงหาคม 1960 เจ้าสุวรวงญา ก็ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นนายกรัฐมนตรีสืบต่อมา ทั้ง ๆ ที่มติของรัฐบาลเป็นไปตามการบีบบัง คับของพลตรีกองแดง แต่เจ้าสมสันทิก็ยืนยันที่จะลาออกจากตำแหน่งตามมติดังกล่าว

ทางฝ่ายพลตรีภูมิ หน่อสุวรรณ³⁶ ซึ่งคอยดูท่าทีของทั้งสองฝ่ายอยู่ที่สุวรรณเขต ได้ประกาศไม่ยอมรับมติของสภาผู้แทนราษฎร และได้จัดตั้งคณะต่อต้านการรัฐประหาร (Counter-Coup Committee) ขึ้นที่สุวรรณเขต เมื่อ 15 สิงหาคม 1960 โดยได้รับความสนับสนุนจากผู้นับถือชากรทหาร 4 ภาค คณะต่อต้านการรัฐประหารได้ประกาศกฎอัยการศึก โดยอ้างว่าสถานการณ์ในนครเวียงจันทน์ไม่น่าไว้วางใจ และการเปลี่ยนแปลงรัฐบาลใหม่ก็เป็นเพราะการบีบบังคับรัฐสภาของพลตรีกองแล และยังคงบีบบังคับให้รัฐบาลชุดใหม่ปฏิบัติตามนโยบายที่คณะรัฐประหารพอใจด้วย³⁷ นอกจากนี้เจ้ามหาชีวิตก็ทรงเห็นด้วยกับการกระทำของพลตรีภูมิ หน่อสุวรรณ เห็นได้จากที่ทรงปฏิเสธที่จะลงพระปรมาภิไธย ในการแต่งตั้งเจ้าสุวรรณภูมาและคณะรัฐมนตรี โดยทรงถือว่าเป็นรัฐบาลที่ไม่ได้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ ดังนั้น ฐานะของรัฐบาลเจ้าสุวรรณภูมาจึงไม่มั่นคง และไม่ถูกต้องตามวิถีทางรัฐธรรมนูญ

เจ้าสุวรรณภูมาจึงได้เดินทางไปยังสุวรรณเขต เพื่อเจรจากับคณะต่อต้านการรัฐประหาร เกี่ยวกับการจัดตั้งคณะรัฐบาลใหม่และโคแฉงแก พลตรีภูมิ หน่อสุวรรณ ว่าการพบปะระหว่างสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรควรจะได้มีขึ้นที่นครหลวงพระบางเพื่อให้ปลอดภัยจากการบีบบังคับของฝ่ายทหาร นอกจากนี้ยังเห็นว่าการพบปะกันครั้งนี้เป็นวิถีทางสุดท้าย เพราะหากไม่เป็นเช่นนั้น สงครามกลางเมืองก็จะยังคงมีอีกต่อไป ดังนั้น ในวันที่ 30 สิงหาคม 1960 ทั้งสองฝ่ายจึงได้ร่วมกันจัดตั้งรัฐบาลขึ้นใหม่ เจ้าสุวรรณภูมายังคงดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี โดยมีพลตรีภูมิ หน่อสุวรรณ เป็นรองนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย³⁸

³⁶ เคยเป็นผู้นำคนหนึ่งในขบวนการลาวอิสระ เป็นบุคคลระดับผู้นำในกลุ่มลาวฝ่ายขวา ปัจจุบันขอลี้ภัยการเมืองอยู่ในประเทศไทย

³⁷ Toye, *op. cit.*, p. 147

³⁸ Asian Almanac. Vol. 8, No.14 April 1970, p.3892

แต่พลตรีกองแดงก็ไม่ยอมรับการแต่งตั้งครั้งนี้ เพราะไม่ต้องการให้มีบุคคลใด
ในคณะรัฐบาลเป็นผู้ที่ใดถูกขับไล่ไปตั้งแต่การรัฐประหาร ดังนั้นจึงได้ออกแถลงการณ์ไม่
ยอมรับการแต่งตั้งดังกล่าว แมว่าเจ้าสุวรรณหงษ์จะเป็นผู้นำเอาพลตรี ภูมิ หน่อสวรรค์
เข้ามาดำรงตำแหน่งต่าง ๆ ก็ตาม³⁹

เมื่อรัฐสภาลงมติรับรองรัฐบาลชุดใหม่แล้ว เจ้าสุวรรณหงษ์ก็เดินทางกลับมานคร
เวียงจันทน์ เพื่อชักชวนให้พลตรีกองแดงยุติการคัดค้านพลตรี ภูมิ หน่อสวรรค์ ซึ่งก็ล้ม
ฤทธิ์ผลในที่สุด แต่เหตุการณ์ก็หาได้ดีขึ้นไม่ เพราะพลตรี ภูมิ หน่อสวรรค์ ปฏิเสธที่จะเข้า
รวมปฏิบัติงานกับคณะรัฐบาลที่นครเวียงจันทน์ กับเจ้าสุวรรณหงษ์ แต่ได้เดินทางไปตั้งสุวรรณหงษ์
โดยอ้างว่ามีความปลอดภัยมากกว่า หลังจากที่เจ้าสุวรรณหงษ์พยายามที่จะให้พลตรี ภูมิ
หน่อสวรรค์ เดินทางมานครเวียงจันทน์หลายครั้ง ในที่สุดจึงได้ออกประกาศปลดพลตรีภูมิ
หน่อสวรรค์ ออกจากตำแหน่งในคณะรัฐบาล พลตรีภูมิ หน่อสวรรค์ จึงหันไปร่วมมือกับ
เจ้านุญจุม ๗ จำปาศักดิ์ จัดตั้งคณะกรรมการปฏิวัติขึ้นที่สุวรรณหงษ์⁴⁰ และได้ประกาศ
ระงับใช้กฎหมายรัฐธรรมนูญเป็นการชั่วคราว⁴¹ ทั้งนี้โดยอ้างเหตุผลในการจัดตั้งคณะ
กรรมการปฏิวัติครั้งนี้ว่า เจ้าสุวรรณหงษ์ไม่มีความสามารถที่จะควบคุมสถานการณ์
ของประเทศได้ทั้งยังได้เรียกร้องให้ขบวนการปะเทดลาว เข้ามามีอิทธิพลใน
ประเทศโดยยกเอาการรวมประเทศมาเป็นข้ออ้าง ซึ่งทั้งนี้คณะกรรมการปฏิวัติ
เห็นว่า เจ้าสุวรรณหงษ์เห็นแก่ประโยชน์ของพี่น้อง⁴² มากกว่าผลประโยชน์
ของชาติ ดังนั้นการจัดตั้งคณะปฏิวัตินี้ขึ้นก็เพื่อต้านทานการกระทำอันจะนำความ

³⁹ Toye, op. cit., p. 148

⁴⁰ หรืออีกนัยหนึ่งคือรัฐบาลที่สุวรรณหงษ์ (ฝ่ายขวา)

⁴¹ Asian Almanac, op. cit., p. 3892

⁴² เจ้าสุภานุวงศ์ เป็นน้องชายต่างมารดาของเจ้าสุวรรณหงษ์

เสื่อมเสียมาสู่ประเทศชาติ และเพื่อป้องกันมิให้เจ้าสุวรรณหงษ์มาใช้ขบวนการปะเทดลาว เป็น
เครื่องมือบีบบังคับรัฐสภาคณะปฏิวัติจึงได้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญ นอกจากนั้นคณะปฏิวัติ
ยังคงมีความจงรักภักดีต่อเจ้ามหาชีวิต มิได้คิดจะแบ่งแยกประเทศแต่ประการใด⁴³

การจัดตั้งคณะปฏิวัติของเจ้าบุญอุ้ม ณ จำปาศักดิ์ ด้วยความร่วมมือของ
พลตรีภูมิ หน่อสุวรรณ ครั้งนี้มีว่าเป็นความสำเร็จประการหนึ่งของฝ่ายขวา เนื่องจาก
ได้รับการสนับสนุนจากบุคคลสำคัญหลายฝ่าย เช่น พลจัตวาอ้วน ราชิกุล พลจัตวาสึงห์
รัตนสมัย พุทธทหารประจำประเทศฝรั่งเศส พันเอกสีลกันต์ ปฐมวงศ์ พุทธทหารประจำสา-
ธารณะเวียตนาม ท้าวบุญ ชนะนิกร เจ้าสมสนิท รวมทั้งเจ้าแขวงต่าง ๆ ของลาวด้วย
แม้แต่เจ้ามหาชีวิตก็ทรงสนับสนุนคณะปฏิวัติด้วยเช่นกัน

จากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจึงทำให้เจ้าสุวรรณหงษ์ต้องหันเข้าไปขอความช่วยเหลือจาก
เจ้าสุภานุวงศ์ เพื่อให้ตอบโต้การกระทำของคณะปฏิวัติ รวมทั้งต้องการจะจัดตั้งรัฐบาลผสม
เพื่อให้เกิดเป็นการถูกต้องตามรัฐธรรมนูญ ด้วยการมีเพียงรัฐบาลเดียว ทางฝ่ายเจ้าสุภานุวงศ์
จึงได้ยื่นข้อเสนอแก่เจ้าสุวรรณหงษ์ คือ

ให้มีการจัดตั้งรัฐบาลผสมระหว่างขบวนการปะเทดลาว และรัฐบาลที่เวียงจันทน์
ส่วนในด้านต่างประเทศ เจ้าสุภานุวงศ์เห็นว่าควรมีให้มีการจัดส่งคณะทูตไปเจรจาสัมพันธไมตรี
และสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับประเทศจีนคอมมิวนิสต์และเวียตนามเหนือ และให้ความ
ช่วยเหลือจากประเทศจีนคอมมิวนิสต์ รวมทั้งให้เปิดการติดต่อทางไปรษณีย์ระหว่างราชอาณาจักร
ลาวกับเวียตนามเหนือ⁴⁴

⁴³ สุรพล จุลละพราหมณ์, เรื่องเดิม, หน้า

⁴⁴ กรมประชาสัมพันธ์, "เวียงจันทน์ในอุ้งมือของคอมมิวนิสต์" วิทยุสารประจำวัน
ประจำวันที่ 23 พฤศจิกายน 2503

นอกจากนั้นเจ้าสุภานุวงศ์ยังได้สั่งห้ามกองกำลังของขบวนการปะเทดลาวปะทะกับกำลังของเจ้าสุวรวงศ์ โดยอ้างว่า เพื่อให้มีการร่วมมือกันต่อต้านกำลังของพลตรีภูมิ หน่อสวรรค์ ต่อไป แต่ในขณะที่เดียวกันก็พยายามหน่วงเหนี่ยวการเจรจาทกลงกับเจ้าสุวรวงศ์ ภูมิไว้ เนื่องจากตระหนักดีว่าข้อเสนอของคณบดีนั้นยากที่เจ้าสุวรวงศ์จะยอมรับได้ทุกข้อ ดังนั้นในที่สุดฐานะของเจ้าสุวรวงศ์จะต้องอ่อนแอลง

จากที่กล่าวมาแล้วนั้นจะเห็นได้ว่า ความขัดแย้งซึ่งอำนาจในหมู่ผู้นำทางการเมือง เป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้การบังคับใช้ข้อตกลงหยุดยิงในราชอาณาจักรลาวประสบกับความล้มเหลว เพราะทุกฝ่ายต่างก็ยังมุ่งมั่นที่จะรักษาอำนาจของตนไว้โดยไม่คำนึงถึงผลประโยชน์ของชาติ ทำให้ไม่สามารถร่วมมือกันสร้างความมั่นคงในทางการเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการจัดตั้งรัฐบาลผสมร่วมกัน

การแทรกแซงจากมหาอำนาจ

การที่สหรัฐอเมริกาได้ให้ความสนับสนุนในการจัดตั้งองค์การ ส.ป.อ. ในเอเชีย
 45 อากเนย เป็นการแสดงท่าทีที่จะต่อต้านปฏิบัติการของคอมมิวนิสต์ในภูมิภาคนี้อย่างเปิดเผย ซึ่งมีผู้กล่าวว่าปฏิบัติการของสหรัฐอเมริกาครั้งนี้ถือเป็นการคุกคามต่อข้อตกลงหยุดยิงในอินโดจีน
 46 อย่างยิ่ง ประกอบกับความขัดแย้งภายในกลุ่มผู้นำทางการเมือง ทำให้การแทรกแซงของมหาอำนาจ เป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ข้อตกลงสันติภาพในอินโดจีนล้มเหลวอย่างสิ้นเชิง แม้ว่าองค์การสปีโอจะมีได้มีบทบาทในสงครามภายในของราชอาณาจักรลาว แต่ก็เป็นการแสดงให้เห็นท่าทีของสหรัฐอเมริกาในการต่อต้านฝ่ายคอมมิวนิสต์ได้ชัดเจนขึ้น

45 ปี 1954

46 Neil Sheehan, et. al., The Pentagon Papers.

(New York: Bantam Books Inc., 1971), p. 48

หลังจากการจัดตั้งรัฐบาลสมิในปี 1957 และการเลือกตั้งซ่อมในปี 1959 แล้ว ปรากฏว่าพรรคแนวลาวัรักษชาติของฝ่ายขบวนการปะเทดลาวได้รับการสนับสนุนในการเลือกตั้งมากกว่าครึ่งหนึ่งของที่นั่งทั้งหมด ทำให้ฝ่ายขวาซึ่งระวางในท่าทีของฝ่ายรัฐบาลอยู่แล้ว ก่อการปฏิวัติขึ้น คังนั้นสหรัฐอเมริกาซึ่งเมื่จะให้ความสนับสนุนรัฐบาลของเจ้าสุวรรณหงญา ก็หันมาให้ความสนับสนุนรัฐบาลชุดใหม่อีกด้วย คังนั้นจึงทำให้ประเทศต่าง ๆ ที่เป็นพันธมิตรกับสหรัฐอเมริกาได้ให้การรับรองรัฐบาลชุดนี้ตามไปด้วย เช่น ประเทศไทย สหราชอาณาจักร ประเทศฝรั่งเศส และแคนาดา

หลังจากการเจรจาระหว่างเจ้าสุวรรณหงญาและเจ้าสุภานุวงศ์แล้ว ทางฝ่ายสหรัฐอเมริกาซึ่งดูท่าทีใหญ่การณภายในของลาวอยู่นั้น เห็นว่าทางฝ่ายเจ้าสุวรรณหงญาจักจะเอนเอียงไปเข้าทางฝ่ายคอมมิวนิสต์มากยิ่งขึ้น จึงได้ส่งอดีตเอกอัครราชทูต นายเกรแฮม ทาร์สัน ผู้ช่วยรัฐมนตรีว่าการต่างประเทศ ฝ่ายกิจการด้านตะวันออกไกล มาเจรจากับเจ้าสุวรรณหงญา เมื่อวันที่ 12 ตุลาคม 1960 โดยเสนอว่าสหรัฐอเมริกาจะยังคงให้ความช่วยเหลือทางการเงินแก่รัฐบาลเจ้าสุวรรณหงญาต่อไป โดยมีเงื่อนไขว่า

เจ้าสุวรรณหงญาจะต้องงดการเจรจากดกลางจัดตั้งรัฐบาลสมกับฝ่ายขบวนการปะเทดลาว เพราะเท่ากับเป็นการเปิดโอกาสให้ฝ่ายคอมมิวนิสต์เข้ามามีอิทธิพลในราชอาณาจักรลาว และจะต้องให้การรับรองว่าจะเปิดการเจรจากับฝ่ายพลตรีภูมี หน่อสวรรค์ ซึ่งได้รับคำตอบว่าหากการเจรจนี้เป็นเรื่องรีบด่วน พลตรีภูมี หน่อสวรรค์ ควรจะเดินทางเข้าในนครเวียงจันทน์ ทั้งนี้สหรัฐอเมริกาต้องการให้เจ้าสุวรรณหงญาย้ายเมืองหลวงไปอยู่ที่หลวงพระบาง เพราะเข้าใจว่า เจ้ามหาชีวิตจะสามารถควบคุมรัฐบาลได้

ข้อเสนอดังกล่าวของสหรัฐอเมริกาได้รับการปฏิเสธอย่างสิ้นเชิงจากเจ้าสุวรรณหงญา นอกจากจะไ้มีการยุบรัฐบาลคณะปฏิวัติที่สุวรรณเขตเสียก่อน เนื่องจากข้อเสนอนี้เท่ากับเป็นการทำให้เจ้าสุวรรณหงญาต้องหันไปให้ความร่วมมือกับรัฐบาลที่สุวรรณเขต ซึ่งเจ้า

สุวรรณภูมิไม่สามารถปฏิบัติตามได้ เพราะเห็นว่าเป็นการเสียประโยชน์มากกว่าที่จะได้ ในขณะเดียวกันก็เห็นว่าอาจหันไปขอความช่วยเหลือจากประเทศกลุ่มคอมมิวนิสต์ หรือประเทศเป็นกลางอื่น ๆ ได้⁴⁷

ดังจะเห็นได้จากกรณีที่เจ้าสุวรรณภูมิ เปิดความสัมพันธ์ทางการทูตกับสหภาพโซเวียต เมื่อวันที่ 17 ตุลาคม 1960 และในเดือนต่อมาก็ได้ส่งคณะทูตสันถวไมตรี เดินทางไปประเทศจีนคอมมิวนิสต์ และประเทศเวียดนามเหนือ นับตั้งแต่นั้นมาสหภาพโซเวียตก็ส่งอาวุธและน้ำมันมาให้รัฐบาลเจ้าสุวรรณภูมิอยู่เป็นประจำ รวมทั้งให้ความช่วยเหลือทางการเงินเศรษฐกิจด้วย นอกจากนี้เจ้าสุวรรณภูมียังได้ขอความช่วยเหลือด้านกำลังรบจากฝ่ายขบวนการปะเทดลาวด้วย

ในระหว่างสถานการณ์ดังกล่าว ประชาชนได้ให้ความสนับสนุนรัฐบาลปฏิวัติที่สุวรรณเขตมากกว่าฝ่ายอื่น ดังนั้นรัฐบาลคณะปฏิวัติโดยได้รับความสนับสนุนทางการเงินจากสหรัฐอเมริกาสามารถยึดนครเวียงจันทน์ได้ในปลายปี เมื่อวันที่ 16 ธันวาคม 1960 ทำให้กองกำลังของพลตรีกองแดงต้องถอยไปตั้งมั่นอยู่ที่ทุ่งไหหิน และเมืองเชียงขวาง รวมทั้งยอมรับความช่วยเหลือในด้านอาวุธยุทโธปกรณ์จากสหภาพโซเวียต นอกจากนี้เวียดนามเหนือก็ได้ส่งทหารประจำการประมาณ 7 กองพันมาสนับสนุนด้วย⁴⁸

จากความช่วยเหลือของสหภาพโซเวียต และเวียดนามเหนือที่มีต่อกองกำลังของพลตรีกองแดงอย่างเปิดเผยนี้ เป็นปัจจัยสำคัญที่มาช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งในปฏิบัติการต่อต้านรัฐบาลฝ่ายขวา ซึ่งก็ได้รับความช่วยเหลือจากสหรัฐอเมริกาด้วยเช่นเดียวกัน

⁴⁷ Dommen, op. cit., pp. 159-160

⁴⁸ สุรพล จุลละพราหมณ์, เรื่องเดิม.. หน้า 245 - 249.

ทั้งนี้ทั้งสองฝ่ายต่างก็กล่าวโจมตีพฤติกรรมซึ่งกันและกัน ดังเช่นที่รัฐบาลสหภาพโซเวียตได้กล่าวหาพฤติกรรมของสหรัฐอเมริกา เมื่อ 13 ธันวาคม 1960 ว่า ที่สหรัฐอเมริกาให้ความสนับสนุนต่อกองกำลังปฏิวัติของพลตรีภูมิ หน่อสวรรค์ อย่างเปิดเผยด้วยอาวุธยุทโธปกรณ์ ปัจจัยต่าง ๆ รวมทั้งด้านการเงิน ซึ่งทางกองทัพฝ่ายรัฐบาลลาวเองก็ยังไม่แน่ใจเลยเท่านี้ถือ เป็นการลวงละเมิดข้อตกลงสันติภาพในอินโดจีน และการแทรกแซงนี้ทำให้ราชอาณาจักรลาวต้องสูญเสียอธิปไตยและความมั่นคงภายในชาติ นอกจากนี้สหภาพโซเวียตยังกล่าวหาต่อไปด้วยว่า สหรัฐอเมริกาได้ใช้ประเทศไทยซึ่งเป็นภาคี ส.ป.อ. เป็นฐานทัพในการปฏิบัติการต่อต้านรัฐบาลอันถูกต้องของราชอาณาจักรลาว สหภาพโซเวียตมีความเห็นว่าประชาชนชาวลาวได้พากันหลงผิดทอที่รัฐบาลเจ้าสุวรรณหงษา ซึ่งเป็นรัฐบาลที่มั่นนโยบายที่จะรักษาความสงบ, ความเป็นกลาง และเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของชาติ และพากันเต็มใจที่จะยกประเทศของตนเองให้เป็นฐานทัพของสหรัฐอเมริกา และเป็นประหนึ่งรัฐอาณานิคมของสหรัฐอเมริกา⁴⁹

สหรัฐอเมริกาจึงได้ตอบโต้การโจมตีของสหภาพโซเวียตโดยทันที เมื่อ 17 ธันวาคม 1960 ว่า ความช่วยเหลือของสหรัฐอเมริกาคือราชอาณาจักรลาวนั้นก็เพื่อรักษาเอกราชและบูรณภาพของราชอาณาจักรลาวเอง และสหรัฐอเมริกายังพร้อมที่จะให้ความช่วยเหลือดังกล่าวต่อไปโดยมิได้มุ่งหวังประโยชน์ในการเข้าครอบครองดินแดนอันเป็นอิสระนี้เลย อาวุธต่าง ๆ ที่สหภาพโซเวียตอ้างว่า สหรัฐอเมริกาป้อนให้แก่รัฐบาลปฏิวัตินั้นก็เป็นการเข้าใจผิด เพราะอาวุธดังกล่าว กองกำลังทหารลาวได้มิใช่ก่อนการปฏิวัติเมื่อ 9 สิงหาคม 1960 อาวุธเช่นว่าเป็นยุทธปัจจัยที่สหรัฐอเมริกานำมามอบให้ตั้งแต่ปี 1957 เจ้าหน้าที่ของสหรัฐอเมริกาที่ได้ประจำอยู่หรือเพื่อจะเข้าไปในปะเทศลาวก็เพียง เพื่อจะดูแลชาวอเมริกันใน

⁴⁹ Department of External Affairs. op. cit., pp.75-76

พระราชอาณาจักรลาว ซึ่งทำหน้าที่เกี่ยวกับการให้ความช่วยเหลือทางด้านการทหาร เท่านั้น
 รัฐบาลสหรัฐอเมริกาเห็นว่า การที่สหภาพโซเวียตและเจ้าหน้าที่ลับเข้ามาแทรกแซง
 ในกิจการภายในของพระราชอาณาจักรลาวทางภาคที่ก่อให้เกิดความพิพาทต่อประเทศและประ-
 ชาชนลาว และรัฐบาลสหรัฐอเมริกาขอปฏิเสธข้อกล่าวหาทั้งปวงของสหภาพโซเวียต เนื่อง
 ภัยสหรัฐอเมริกาไม่ประสงค์เพียงต้องการช่วยเหลือให้ประชาชนลาวมีพัฒนาการทางสถาบัน
 การเมือง ปรับปรุงสถานะทางสังคมและเศรษฐกิจ รวมทั้งรักษามบูรณภาพของประเทศไว้⁵⁰

อย่างไรก็ตามเป็นที่เห็นได้ชัดแจ้งว่า การแทรกแซงของมหาอำนาจนี้เองที่ทำให้
 ความขัดแย้งระหว่างกันไม่สามารถยุติลงได้ เพราะสหภาพโซเวียตให้ความสนับสนุนในการ
 จัดตั้งรัฐบาลชุดใหม่ของ ท้าวทักขิณ พลเสนา ซึ่งเป็นผู้หนึ่งที่ยังคงเลื่อมใสเจ้าสุวรรณหงษ์
 ที่เมืองคังไซ หลังจากที่เจ้าสุวรรณหงษ์และคณะรัฐมนตรีอีก 6 คน ได้หลบหนีออกจากนคร
 เวียงจันทน์ไปอยู่ที่เมืองพนมเปญ เมื่อกองทหารของพลตรีกองแดงถอนตัวออกจากนคร เวียง-
 จันทน์ สหภาพโซเวียตก็ได้จัดตั้งสถานทูตของตนขึ้นที่เมืองคังไซด้วย⁵¹

ดังนั้นผู้นำของรัฐบาลสหรัฐอเมริกา⁵² จึงได้ให้คำยืนยันกับรัฐบาลเจ้าบุญอุ้ม
 ณ จำปาศักดิ์ ซึ่งในขณะนั้นได้เข้ามาปฏิบัติหน้าที่อยู่ที่นคร เวียงจันทน์แล้วว่า จะยังคงให้ความ
 สนับสนุนและช่วยป้องกันการค้าจากฝ่ายตรงกันข้าม รวมทั้งได้สั่งให้กำลังทหารของสหรัฐ-
 อเมริกาประจำภาคพื้นแปซิฟิก เตรียมพร้อมเพื่อให้ความช่วยเหลือด้านกำลังกับฝ่ายรัฐบาลเวียง-
 จันทน์ ไม่ว่าจะการรุกรานนั้นจะมาจากจีนคอมมิวนิสต์หรือเวียดนามเหนือ หรือประเทศใดก็ตาม
 ที่ให้การสนับสนุนขบวนการปะเทดลาว เพื่อการรุกรานรัฐบาลของเจ้าบุญอุ้ม ณ จำปาศักดิ์

⁵⁰Ibid., pp. 77-78

⁵¹Dommen, op. cit., pp. 182-183

⁵²ประธานาธิบดี ไอเซนเฮอว์

อาจกล่าวได้ว่า การที่มหาอำนาจให้ความช่วยเหลือแก่กลุ่มผู้นำที่ตนสนับสนุนนั้น ทำให้ทำให้สถานการณ์ภายในประเทศดีขึ้นไม่ เนื่องจากการกระทำดังกล่าวนี้เท่ากับเป็นการเสริมสร้างพลังอำนาจของแต่ละฝ่าย ทำให้การต่อสู้ขยายวงกว้างออกไปมากขึ้นและร้ายแรงยิ่งขึ้นโดยที่ผู้ทรมานที่ได้รับความเดือดร้อนนั้นเอง นอกจากนี้ยังเป็นการผูกพันมหาอำนาจกับการเมืองภายในราชอาณาจักรลาวให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น ทำให้ปัญหาความขัดแย้งระหว่างกันนั้นไม่สามารถคลี่คลายลงได้ เพราะมิได้เป็นแต่เพียงปัญหาความขัดแย้งภายในธรรมดา แต่ได้เพิ่มความยุ่งยากขึ้นโดยการขัดผลประโยชน์ของมหาอำนาจ

จากที่กล่าวมาแล้วนั้นเป็นที่เข้าใจได้ว่าวิวัฒนาการแห่งความยุ่งยากภายในราชอาณาจักรลาวได้เริ่มมีที่ท่าจะยุ่งเหยิงยิ่งขึ้นนับตั้งแต่ความพยายามที่ตองแกไขความขัดแย้งครั้งที่หนึ่งในปี 1954 ซึ่งข้อตกลงเจนีวานั้นเป็นข้อตกลงประนีประนอม เนื่องจากฝรั่งเศสต้องการจะเลิกการสู้รบในอินโดจีน จึงไม่ได้พิจารณาเอาการขัดแย้งของมหาอำนาจ สหรัฐอเมริกา สหภาพโซเวียต มาให้ความสำคัญ เพราะฝรั่งเศสต้องการถอนตัวออก จึงคิดว่าเป็นทางออกที่ดีที่สุดแล้ว

ดังนั้น ประเทศที่ได้รับผลจากข้อตกลงนี้ เช่น ราชอาณาจักรลาว จึงกลายเป็นเวทีของการต่อสู้ระหว่างการเมืองของมหาอำนาจดังกล่าวอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เมื่อรวมเข้ากับความยุ่งยากภายในด้วย ก็เป็นการยากอย่างยิ่งที่จะให้สถานการณ์ในระยะเวลาที่พิจารณาเป็น สถานการณ์ที่เรียบร้อย และความล้มเหลวครั้งนี้ก็เนื่องมาจากการไม่ยอมวางมือของมหาอำนาจในกิจการภายในของราชอาณาจักรลาว ซึ่งกำลังมีความขัดแย้งในหมู่ผู้นำทางการเมือง นับเป็นโอกาสสะดวกของมหาอำนาจที่จะยื่นมือเข้ามาในดินแดนนี้ ซึ่งเราอาจนับได้ว่าเหตุการณ์ในช่วงปี 1954 - 1961 นี้ เป็นก้าวแรกแห่งความล้มเหลวในการรักษาสันติภาพภายในราชอาณาจักรลาว